

Beeldig Bulgarije

Ben je een verwoed natuurfotograaf? Wil je graag je vaardigheden aanscherpen, het liefst terwijl je roofvogels, grondeekhoorns of massa's vlinders observeert? Dan kan je een workshop natuurfotografie volgen in het ongerepte Bulgarije.

Lees verder

Aan de rand van natuurpark Rusenski Lom ONTWAKEN BIJ DE ZWARTE OOIEVAARS

Pasar-fotograaf Ludo Goossens vond een tweede thuis in Bulgarije. Dat had alles te maken met de ongeziene rijkdom aan fauna en flora. Vanuit zijn vakantiehuis Probuda organiseert hij workshops natuurfotografie. Wij mochten mee in het kielzog van enkele gepassioneerde amateurs.

Tekst Chris Van Minnebruggen – Foto's Ludo Goossens

Al jaren droom ik van een plek waar ik de tijd aan mijn zijde heb. Waar ik wars van alle dwang en drukte kan lezen, schrijven, wandelen of zomaar wat rondkijken zoals het me uitkomt. Dus zei ik 'ja' op Ludo's uitnodiging voor een weekje Kostandenets in de aanloop naar de zomer. Het dorp aan de rand van het natuurpark Rusenski Lom ligt in het noorden van Bulgarije, vijftig kilometer van de Donau en de grens met Roemenië. Tien jaar geleden telde het drieduizend zielen. Daar schieten er door plattelandsvlucht en emigratie nog driehonderd van over. Veel leegstand dus. Ludo kocht er een huis, knapte het gerieflijk op en legde een klein maar verfrissend zwembad aan in zijn ommuurde tuin. Probuda heet die stek, wat zoveel betekent als 'aangenaam wakker worden'. Met dat heerlijke vooruitzicht vlieg ik op een avond in het gezelschap van Jan, Frederik, Filip en een nest camera's naar Boekarest. Het is ver na middernacht als huischauffeur Troyan ons in Kostandenets dropt. We drinken nog een biertje op het buitenterras, luisteren naar de nacht wanneer de gesprekken stilvallen en zoeken ons bed op om niet veel later *probudagewijs* wakker te worden.

Kadaver als lokaas

Een workshop is geen cursus. Het komt erop aan dat je de natuur intrekt en dat je fotografeert. Dus neemt Ludo ons mee op verkenning. Hij weet waar je vogels kan spotten, waar dassen burchten bouwen en zwarte ooievaars foerageren. De schuwe vogels zijn zowat het uithangbord van het natuurpark. Hier zit een uil, op een afgelegen rots komen wel eens

gieren. Vlinders en libellen dartelen alom. Hij wijst ons de weg naar een veld waar siesels – grondeekhoorns – ondergronds kolonie houden. Maar Ludo heeft ook zijn eigen plekjes. Bij een vijver zit een observatiehut helemaal ingegraven achter een glazen wand. Zo kunnen we op ooghoogte zien hoe een wesp zich langs een takje uit het water worstelt, de vleugels laat drogen en dan toch nog door een vliegenschluge vogel wordt weggehaapt. Seconden later strijkt een waterjuffer neer alsof alles peis en vree is.

We rijden het dorp uit naar een rots met uitzicht over de vallei. Daar gaan twee strohutjes helemaal op in de omgeving. Vindt onze gids een doodgereden vos of das langs de kant van de weg, dan legt hij het kadaver als lokaas voor roofvogels. Komen ze kijken of er wat te eten valt, dan zit een beetje natuurfotograaf al klaar om af te drukken.

Overall nemen we de tijd om te overleggen. Wat wil elk van ons fotograferen? Wat is het beste moment van de dag? Als ik morgen naar de ooievaars wil en jij naar de siesels, kan je me dan afzetten met de wagen? Kunnen we straks nog even naar de winkel om een hap en een

Bij een vijver zit een observatiehut helemaal ingegraven achter een glazen wand.

GOUDEN TIPS

van Filip, Jan en Ludo

Filip
macrofotograaf

- Mooi licht is zacht licht. De vroege ochtend en late namiddag zijn ideaal.
- 's Ochtends zijn vlinders, libellen en insecten het minst actief. Dat fotografeert makkelijker.
- Druk af op een windstil moment, want je wil een haarscherp beeld.
- Respecteer de natuur. Verstoor ze niet, beschadig niets.

www.bvnf.org

Jan
allrounder met een technische knobbel

- Wat wil je het liefst? Landschappen vastleggen, macro's van bloemen of insecten maken of vogels en dieren observeren? Het bepaalt je materiaalkeuze.
- Een spiegelreflexcamera met verwisselbare lenzen is een must.
- Spiegellose camera's zijn in opmars. Ze zijn sneller, compacter en hebben minder last van trillingen.
- Met de Sunsurveyor-app weet je overal ter wereld wanneer de zon op- en ondergaat en ken je de stand van de maan en de sterren.

www.natureview.be

Ludo
onze man in Kostandenets

- Schiet niet meteen in actie. Verken eerst de locatie en observeer uitvoerig.
- Je kan niet zonder kennis van de natuur. Dat vraagt om ervaring, om lezen en leren over de natuur, de seizoenen, de soorten en hun gedrag. Ga op verkenning, praat met natuurbeheerders en -kenners, stel vragen.

www.ludogoossens.be

drankje voor in de tent? Zo komt de workshop op gang. Overdag ga je je neus achterna. 's Avonds presenteert je wat beelden die je gemaakt hebt. Dan is er ruimte voor uitwisseling, aanmoediging, tips en technische weetjes.

Dorp met één bankautomaat

We zijn al een eind weg uit het dorp als we halt houden bij een kweekvijver. Net reden we nog door een holle weg waar bijeneters broeden. Nu zien we een man tot aan zijn dijken in het water staan bij een vat. Hij zit helemaal onder de modder en grijpt met zijn handen naar de karpers die met de rugvin boven water over de bodem spartelen. 'Wat is er mis?', vraagt Ludo. 'De nieuwe eigenaar heeft mijn pacht opgezegd en nu is ook de watertoevoer afgesloten', klinkt het ten einde raad. 'Ik probeer nog te redden wat er te redden valt. Maar mijn broodwinning ben ik kwijt.' Ieder voor zich, ook dat is Bulgarije. Samen met zijn dochter sleept hij de ton aan land en hijst ze in zijn vijftig jaar oude terreinwagen van Russische makelij. Weg zijn ze in hun relikwie.

Het is al laat in de namiddag en uitgerekend hier strijken tientallen zwarte ooievaars neer bij een riviertje. Frederik zal een paar keer komen filmen en leert dat het vooral om jonge vogels gaat. Door het lage water komen ze makkelijk aan voedsel. 's Avonds trekken ze veilig weg, hogerop naar onbereikbare rotsen. Wij sluiten af met een duik in het zwembad en rijden voor het diner naar Tsar Kalojan, een dorp met één bankautomaat, een tankstation, een paar winkels en restaurants. Omdat we voor een schijntje drie gangen, een halve liter bier en koffie toe naar binnen werken, besluiten we niet één keer te koken.

Honderden vlinders en een zee aan zonnebloemen

Niemand te horen of te zien bij het ontbijt, maar er staat wel verse koffie. Nog voor zonsopgang waren ze de deur uit. Frederik naar de ooievaars, Filip op zoek naar

vlinders, Jan muisstil in een camouflage-tentje op vijf meter van mijn slaapkamer-raam, op vinkenslag voor een grauwe klauwier. Wanneer slapen die mannen eigenlijk?

Ik pak mijn rugzakje en volg met een wandel-gps een van de routes die Ludo zelf online heeft gezet. Meteen achter het vakantiehuis voert een onopvallend paadje me steil bergop naar een panorama over dorp en vallei. Ik wil mijn camera uit de rugzak nemen en spring gelijk een halve meter achteruit. Pal voor me schiet een flinke bruine slang weg onder een steen. Ze had zich liggen warmen in de zon en schrok al even hard.

Hogerop wordt het vlakker. Ik passeer een boomgaard en kom bij een aardeweg. De winter is nat geweest, de modder in het

tractorspoor verdroogd en opengebarsten. Links van me akkers, rechts struiken, korenbloemen en eindeloos graan. Het land zindert in de zon en voor me uit dartelen vlinders op van het pad en de bloemen. Eerst zijn het er een paar, dan tientallen en uiteindelijk honderden. Dambordjes, koningspages, luzernevlinders, allemaal geven ze present in deze stille maar feestelijke optocht. Ik word er helemaal gelukkig van. En geen optocht zonder finale. Die krijg ik verderop met een zee aan zonnebloemen in een oneindig golvend landschap van groene en gele velden.

Terug thuis hebben de anderen hun laptops bovengehaald, foto's en filmpjes opgeladen, gekozen en vergeleken. Het is al na tien als we bij elkaar zitten voor een afzakkertje op het terras. We horen

- 1** Macro-opname van een groene kever. Dat betekent wachten tot het bladstil is.
- 2** Een oostelijke smaragdagedis toont zich van zijn beste kant.
- 3** Natuurfotografen hebben alle tijd. Voortdurend speuren ze de hele omgeving af.
- 4** Een zee van golvend groen. Natuurpark Rusenski Lom heeft ook een wild en ontoegankelijk deel.

nachtzwaluwen en in de tuin fonkelen tientallen vuurvliegjes. Er schuiven wolkenlierten naar de volle maan. Jan en Filip stellen hun camera's op voor een timelapse. Terwijl hun toestellen meer dan een halfuur lang beeld per beeld schieten vertellen ze hoe ze dat doen. Elk met een andere aanpak, de uitleg is me te technisch. Maar achteraf zien we wel twee uitstekende filmpjes.

Alvermannen ondergronds

Omdat het leven meer is dan zitten turen in een hutje, heb ik ook afgesproken met Mihail Mihov. De dertiger is gids, werkte jaren voor een touroperator in Sofia en keerde terug naar zijn geboortestreek 'om bij te dragen aan een respectvolle beleving van de natuur'.

Onderweg naar het middeleeuwse stadje Cherven vertelt hij over het natuurpark Rusenski Lom: 'Het heeft de naam van de hoofdrivier die uitmondt in de Donau en is opgedeeld in drie gebieden: Cherni Lom is historisch gebied, Malki Lom recreatief toeristisch en Beli Lom blijft ongerept wild, dus ontoegankelijk.' Vanop de citadelruïne kijken we naar het stadje. 'Meer dan zeshonderd jaar geleden was dit een belangrijke voorpost van het tweede Bulgaarse koninkrijk. Door de meanderende rivier hier beneden lag het als vanzelf beschermd. Je zag de vijand van ver aankomen. Nu is het een plek voor archeologisch onderzoek. Vooral naar de resten van de Byzantijnse kerk.'

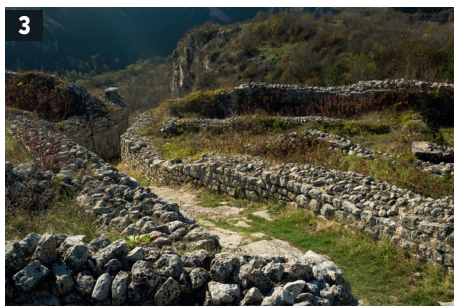
Toch zijn me de grotten van Orlova Chuka en de rotskerk van Ivanovo liever. ▶

Achter het vakantiehuis voert een onooglijk paadje steil bergop naar een panorama over dorp en vallei.

1 Genieten van een machtig uitzicht tijdens Ludo's Grand Cru-wandeling.

2 Speelse bijeneters laten zich betrappen voor een alerte lens.

3 In Cherven loop je over de ruïnes van de middeleeuwse burcht.

'Kalksteen is een zacht en poreus gesteente waarin het water diepe canyons graaft en grotten uitslijt', weet Mihail. 'Die van Orlova Chuka vormen een labyrint met veertien kilometer gangen. Speleologen komen er trainen en we kunnen een beperkt stuk bezoeken. In de winter zijn ze gesloten, want dan houdt een kolonie beschermde vleermuizen er haar winterslaap.' Hij vertelt het terwijl we alsmaar dieper voorovergebogen door de gangen lopen. Ik verbaas me erover dat er geen druipstenen zijn. 'Omdat het een droge grot is', weet Mihail. 'Een miljoen jaar oud, vandaar die zachte ronde gewelven.' Ik voel me een Johan in het kielzog van de Alverman. Moet me bedwingen om geen 'Fafifoerniek' door de gangen te laten galmen.

Oude tempeliersgraven

We lunchen in het pittoreske en tegelijk kindvriendelijke Milkovi Guest House van Koshov en rijden meteen door naar de rotskerk van Ivanovo. Die is hoog in de rots uitgegraven en hoort met haar bleke fresco's tot het Unesco-werelderfgoed. 'In de veertiende eeuw leefde de beweging van de Isihasur hier in een zelfgekozen isolement', zegt Mihail. 'Het waren monniken die dicht bij de natuur

wilden wonen en hun dagen in stilte doorbrachten. Aan de overkant wonen nog altijd monniken in afzondering terwijl deze kerk met Bijbelse taferelen toegankelijk is voor publiek. De rotskerken bleven goed bewaard omdat de Turkse invallers er geen belangstelling voor hadden. Alleen onder het communisme is er vandalisme geweest.'

We sluiten af met nog een wandeling in Nisovo. Nauwelijks vertrokken liggen er schots en scheef in het hoge gras oude grafstenen. 'Aan de symbolen te zien zou het kunnen gaan om oude tempeliersgraven', zegt Mihail. 'Maar daar is geen enkel bewijs van. Toch houden bizarre figuren hier wel eens vreemde bijeenkomsten.' Waarna hij me voorgaat naar wat hij 'de bergen onder het plateau'

De rotskerk van Ivanovo hoort met haar bleke fresco's tot het Unesco-werelderfgoed.

noemt. Alweer een majestueuze canyon met zacht gekleurde rotsen in een diepgroene natuur. Beneden ligt een grote boerderij bij een gigantische vijver met daarrond de meander van de Malki Lom. Om de hoek toont hij me een plek die haast niemand kent. Daar is de rots uitgevlakt en doorgroefd met eeuwenoude karrensporen. 'Een Romeinse heirbaan die helemaal naar beneden doorloopt. Er zijn nog stukjes van bewaard. Te gevaarlijk trouwens om zonder gids te lopen.'

De tijd aan onze kant

Nog één keer trekken we er met zijn allen samen opuit. Voor Ludo's Grand Cru-wandeling. We parkeren de 4x4 uit het zicht en klimmen door een steil bos naar een hoog plateau. Er wordt nauwelijks gesproken en toch zwermt ons clubje uiteen. Frederik filmt het landschap van op een rotspunt. Jan maakt panorama-foto's. Filip gaat door de knieën voor macro-opnames van insecten in het gras. Ludo observeert gierzwaluwen.

En ik? Ik sta dat allemaal af te zien, kijkend naar al die traagheid. Dat in stilte voortbewegen terwijl we doen wat we graag doen. Zo halen we de tijd naar onze kant. Precies waarvoor ik gekomen was. ■

'Probuda' heet het vakantiehuis, wat 'aangenaam ontwakken' betekent.

Ook een workshop natuurfotografie volgen?

Elk jaar organiseert Ludo Goossens samen met natuurfotograaf Frank Terstappen enkele fotografiereizen voor beginnende en meer ervaren natuurfotografen.

De zevendaagse reizen vinden plaats in lente en zomer, de beste seizoenen voor de observatie van vogels en wild. De week is opgevat als een workshop met een sterk accent op ervaringsgericht leren en uitwisseling. Daarom is het aantal deelnemers beperkt tot vijf. Frank begeleidt de workshop, Ludo wijst de weg en kent de streek als zijn broekzak. Je maakt samen wandelingen in het natuurpark Rusenski Lom en gaat in groep gericht op uitstap met een 4x4. Wil je een keer alleen op stap? Geen probleem, er is een extra auto ter beschikking. Ook enkele sessies avond- en nacht-fotografie horen bij het pakket. Er zijn camouflagetentjes aanwezig, zelfs een drijvende schuilhut en lieslaarzen. Je hebt een eigen camera nodig en lenzen naargelang je interesses. Ter plekke kan je ook enkele teletenzen voor Nikon- en Canoncamera's huren. Vooraf te bespreken.

Meer info:
ludo.goossens1@skynet.be

PRAKTISCH

Tips van reporter Chris Van Minnebruggen over

BULGARIJE

Anders dan een all-invakantie aan de Bulgaarse kust vraagt een reis door het binnenland om wat doorzettingsvermogen. Het land is arm en het is vaak communiceren met handen en voeten. Maar de natuur is overweldigend, het leven spotgoedkoop en de mensen welwillend.

ERHEEN

Met de auto is het 2.300 km vanuit Brussel, dus is vliegen aangewezen.

Zaventem-Boekarest: Blue Air vliegt 5 keer per week. Duur 2.45 u.

Charleroi-Boekarest: Ryanair vliegt 2 keer per week, Wizz Air dagelijks. Duur 2.45 u.

Eindhoven-Varna: Wizz Air vliegt 2 keer per week. Duur 2.55 u.

Transfer naar Kostandenets: € 70 enkel vanuit Boekarest, € 80 enkel vanuit Varna.

TIJDSZONE

In Bulgarije is het één uur later dan in België.

ETEN EN DRINKEN

De Bulgaarse keuken is niet verfijnd, maar soms best inventief en zeer goedkoop. Veel salades, kaas, gegrild vlees of vis. Is er een gerecht klaar, dan wordt het opgediend. De soep komt dan wel eens na de hoofdschotel.

1 Elite
Tsar Kalojan, 7 km van Kostandenets
In het dorp Tsar

Kalojan, langs de E70 tussen Ruse en Razgrad, zijn enkele restaurants. Wij aten steevast in de Elite.

2 Milkovi Guest House
S. Koshov, Obshina Ivanovo, Oblast Ruse
- www.milkovata-kashita.com

Gastvrije plek in het dorp Koshov. Rustig gelegen, aangenaam buitenterras, met een speeltuin.

DOEN

3 Natuurpark Rusenski Lom
Obshina Ivanovo, Oblast Ruse - lomea.org (site gedeeltelijk in het Engels)

Natuurpark Rusenski Lom werd opgericht in 1970, om de canyon van de Rusenski Lom te beschermen, een zijrivier van de Donau. Perfect om te wandelen en vogels te spotten.

4 Cherven
Middeleeuws stadje in het park Rusenski Lom. Je kan er een Byzantijnse kasteelruïne bewonderen.

5 Orlova Chuka
Prachtige grot, een labrynt met 14 km gangen.

6 Rotskerk van Ivanovo

Orthodoxe kerken, uitgehakt uit de rotswand, waarvan er één toegankelijk is. Goed bewaarde middeleeuwse muurschilderingen. Unesco-werelderfgoed.

7 Nisovo

Verken dit dorpje en de rest van de bezienswaardigheden in de streek met streekgids Mihail Milov. Je kan hem contacteren voor natuurwandelingen, een culturele verkenning of kajaktochten. mihail.r.mihov@gmail.com, tel. +359 889 620 483.

SLAPEN

8 Probuda
Kostandenets, voor prijzen en beschikbaarheid, informeer via www.vakantiehuisbulgarije.be

Het recent opgeknapte vakantiehuis Probuda, met tuin en zwembad, kan je ook huren voor een vakantie in het groen. Het oude huis met veel hout, gestucte muren en een pannendak heeft boven twee

tweepersoonskamers met een eigen douche, een woonruimte, keuken en terras. Oven, gasvuur, koel-diepvriescombinatie, koffiezet, alles is aanwezig om voor jezelf te koken. Er is ook een betrouwbare wiferverbinding. Het gelijkvloers is ingericht als studio met een eigen badkamer, keukenblok en slaapbank. In de schuur zijn nog eens twee slaapkamers voor twee, een douche en toilet. Omdat het huis eerder afgelegen is en je vast met het vliegtuig komt, kan je een beroep doen op een vaste chauffeur voor de transfers van en naar de luchthaven. Ter plekke kan je ook een auto huren tegen dagtarief. Inmiddels wordt volop gewerkt aan een tweede, groter vakantiehuis vlak bij de Probuda, waar grotere families of groepen vanaf 2020 hun intrek kunnen nemen.

MEER INFO

- bulgariatravel.org
- [Trotter Bulgarije](http://TrotterBulgarije)
- € 19,99 - Lannoo.

Surf voor meer reisreportages naar pasar.be/uitstappenenvakanties